

зверталась увага на розвиток тих навичок соціально-побутового орієнтування, які найгірше сформовані у кожної дитини, і проводилась робота у відповідному напрямку.

Узагальнюючи результати дослідження можна зробити такі висновки: пасивний словник у дітей з помірною та важкою розумовою відсталістю значно перевищує активний, але використання слів з пасивного словника спостерігається рідко. Це обумовлюється тим, що діти недостатньо володіють їхнім значенням, погано знають властивості певних предметів або властивість, яка позначає слово, асоціюється у них лише з однією характеристикою; використання індивідуальних результатів сформованості соціально-побутових навичок у дітей з помірною та важкою розумовою відсталістю, під час проведення корекційно-розвивальної роботи, сприяє більш успішному формуванню соціально-побутових навичок та переведенню їх у стійкі звички; систематичне пізнання піктограм дозволяє впорядкувати і доповнити наявні знання дітей, розвивати мовленнєву сферу, полегшити формування соціально-побутових навичок; вивчення піктограм всіма дітьми групи, а не лише тими, у яких значно недорозвинуте або повністю відсутнє мовлення, сприяє розвитку розуміння та взаємодопомоги у колективі вихованців.

This article describes the results of the features of the system icons in the formation of social-home skills in children with moderate and hard mental backwardness.

Keywords: icons, social-home skills, children with moderate and hard mental backwardness.

Отримано 24.2.2012

УДК 616-092

*Т.В. Дегтяренко
Я. В Шевцова*

ОСОБЛИВОСТІ ПСИХОМОТОРНОГО РОЗВИТКУ У РОЗУМОВО ВІДСТАЛИХ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Стаття – спроба розкрити актуальність психомоторного розвитку у розумово відсталих дітей. У статі наголошується на необхідності моторики у повсякденному житті, важливості ранньої діагностики з метою попередження різних видів патології. Необхідності використання, як

класичних методик діагностики, а також розробки нових сучасних комп'ютерних програмних комплексів.

Ключові слова: розумово відсталі молодші школярі, загальна та дрібна моторика, сенсомоторні реакції.

Стаття - попытка раскрыть актуальность психомоторного развития у умственно отсталых детей. В статье акцентируется внимание на необходимости моторики в повседневной жизни, важности ранней диагностики с целью предупреждения разных видов патологии. Необходимости использования как классических методик, а так же разработки новых современных компьютерных программных комплексов.

Ключевые слова: умственно отсталые младшие школьники, общая и мелкая моторика, сенсомоторные реакции.

На сьогодні актуальною проблемою залишається психомоторика, її недорозвиток і вади. Необхідність глибоких знань про психомоторний розвиток дитини витікає з багатоманітного переліку питань, які розв'язуються сучасною віковою та педагогічною психологією. Серед них проблема старшого дошкільного та молодшого шкільного віку займає виняткове за своєю значущістю місце, це закономірно, оскільки на перших етапах онтогенезу характерною ознакою розвитку є його синкретичність, коли психіка та моторика перебувають у нерозривній єдності (П.Ф. Ведезі, Л.С. Виготський). Оцінка розвитку дитини раннього та молодшого шкільного віку, у зв'язку з цим визначається саме за показником психомоторного розвитку, а не окремих процесів та функцій, як це відбувається вже в більш старшому віці, коли вони поступово відособлюються один від одного та отримують відносну самостійність [6, с. 37].

В вітчизняній та зарубіжній психолого-педагогічній літературі відображені результати досліджень цілого ряду авторів, які висвітлюють зміст багатьох питань пов'язаних з психомоторним розвитком дітей (Е. А. Аркін, Н.А. Бернштейн, М. Богданович, Н.П. Вайзман, А. Валлон, Л.С. Виготський та ін). Аналіз цих досліджень дозволяє сприймати психомоторику, як складне утворення яке об'єднує в собі взаємопов'язані один з іншим рухові, пізнавальні та емоційні компоненти психофізичного розвитку дитини. Рання діагностика відхилень психомоторного розвитку у дітей молодшого шкільного віку є головною умовою їхнього ефективного навчання та виховання, а також попередження в них різних видів патології, важкої інвалідності й соціальної дезадаптації. Однак для розумово відсталих дітей цього виявляється недостатньо: вони із самого раннього віку

мають потребу в спеціальних умовах навчання та виховання що забезпечує своєчасну корекцію порушених мозкових функцій [5 с. 992].

Стан психомоторики дає змогу передбачити можливі труднощі в навчальній діяльності загальній руховій активності молодших школярів. Учні допоміжної школи, поряд з особливостями вищої нервової діяльності, часто мають різноманітні недоліки моторики та фізичного розвитку. Всі ці відхилення у розвитку дітей є наслідком ураження їх організму різними патогенними чинниками. На сьогодні вже не викликає сумнівів реальність соматопсихічних зв'язків.

Рухові прояви розумово відсталих дітей з позицій тестових випробувань і традиційних неврологічних подань не вдається пояснити, парадоксальні рухові феномени, замічені на початковому науковому етапі вивчення рухової сфери розумово відсталих школярів. Якщо звести рухову патологію дітей олігофренів тільки до кількісного дефіциту рухових якостей, важко зрозуміти схоронність моторики в розумово відсталих дітей [1 с. 128].

Психомоторний аналіз, що лежить в основі побудови класичних досліджень, не дозволяє проникнути у функціональну структуру рухового акту, більш детально розкрити закони взаємодії компонентів у цілісній дії, динаміку їхнього розвитку в різних умовах здійснення дії. Дотепер триває нагромадження відомостей про особливості розвитку окремих компонентів психомоторики для того, щоб одержати цілісну картину розвитку дитини з інтелектуальною недостатністю [4 с. 45].

Доцільність запровадження сучасних апаратно – програмних технологій для індивідуалізованої нейропсихологічної діагностики й інтегрального оцінювання психофізіологічного статусу дітей та підлітків з метою розробки адаптивних методів корекції порушень перцептивно-когнітивних і психомоторних функцій не викликає сумнівів. Сучасні методики психофізіологічних досліджень у стислий термін (30-60 хвилин) з високою інформативністю об'єктивно проводять аналіз основних показників психофізіологічного статусу дітей і підлітків, визначають їх індивідуальні психологічні особливості, стан розвитку психомоторних функцій, що надає можливість визначити напрями проведення патогенетично-орієнтованої адаптивної корекції із врахуванням вікових і гендерних особливостей, а також характеру та ступеня уражень вищих психічних функцій дитини. Психофізіологічна парадигма в дослідженні проблеми індивідуальності дозволяє розробляти пріоритетні методи, які надають можливість на підставі використання сучасних комп'ютерних програмних комплексів об'єктивно оцінити індивідуальні особливості психофізіологічного статусу та психічні стани дитини, її особистісні перцептивно-когнітивні та психомоторні якості. На підставі психофізіологічного

діагностичного матеріалу роблять висновки щодо збереження й ефективності психофізіологічних і психічних процесів, ступеня індивідуальної стресостійкості, а також наявності чи відсутності патології психофізичного статусу і властивостей особистості. Результати психофізіологічних досліджень спроможні діагностувати не тільки патологію в психофункціональному стані людини, а й виявити на підставі швидкостей простих і складних сенсомоторних реакцій дефіцитарність у стані сенсорних систем мозку [3 с. 38-39].

Актуальність запроваджених досліджень полягає у необхідності визначення та прогнозування індивідуальних траєкторій психофізичного розвитку молодших школярів для впровадження сучасних апаратно – програмних технологій діагностики й інтегрального оцінювання психофізіологічного статусу з метою розробки адаптивних методів корекції порушень психомоторних функцій для такої категорії дітей.

Мета дослідження: оцінка психомоторного розвитку у розумово відсталих молодших школярів.

Для досягнення поставленої вирішувались наступні завдання:

1. Дослідити стан психомоторних функцій у розумово відсталих школярів на підставі визначення їх психомоторних якостей у порівнянні зі здоровими однолітками за показниками успішності виконання психомоторних тестів.

2. Розробити новий спосіб діагностики порушень психомоторного розвитку у розумово відсталих молодших школярів з використанням тесту "Руховий об'єкт".

Характеристика вибірки та методи дослідження:

1. Метрична шкала для дослідження стану моторної активності у дітей та підлітків М.І. Озерецького [6].

Вище зазначена методика була обрана для оцінки стану психомоторних функцій у дітей експериментальної і контрольної груп. В методиці М.І. Озерецького використовуються завдання, які допомагають визначити рівень психомоторного розвитку дитини і одночасно ці тестові завдання сприяють корекції порушень психомоторики у розумово відсталих молодших школярів.

Були виділені такі завдання, які з віком ускладнюються на загальній основі та надають змогу визначити хід психомоторного розвитку всередині кожного з цих діагностичних комплексів, а саме: стояння на одній нозі; стрибки на обох ногах; стрибки на одній нозі; сходження на драбину; ловля та кидання м'яча; переніс склянки з водою; підтягування на руках; мімічні рухи; окремі тести. Оцінка результатів проводиться згідно з критеріями, які визначені в методиці.

2. Спосіб індивідуалізованої оцінки психомоторних якостей розумововідсталих дітей на підставі об'єктивних психофізіологічних параметрів [2, с. 104].

Корисна модель відноситься до клінічної психофізіології спеціальної психології та дефектології і може бути використана для визначення психомоторних якостей у розумово відсталих дітей з метою виявлення індивідуальних особливостей їх психомоторики та опрацювання диференційованих підходів до адаптативної корекції та реабілітації дітей з порушеннями когнітивних і психомоторних функцій.

Нейрофізіологічні можливості, здібності і спроможності кожної людини як суб'єкта, виконуючого рухи, є індивідуалізованими характеристиками особистості і тому термін "психомоторні якості" віддзеркалює єдність нейрофізіологічних і психологічних механізмів моторики людини. Прості рухальні акти, сенсорні пороги і швидкості, здатність людини визначати просторові й тимчасові співвідношення між об'єктами є генетично детермінованими і онтогенетично стабільними, вони константні за параметрами, добре підлягають вимірюванню і об'єктивно характеризують індивідуальну рухову активність людини.

В клінічній психофізіології та психолого-педагогічній практиці психомоторні якості людини оцінюють за показниками реакції на рухомий об'єкт. До цього часу не було запроваджено діагностики психомоторних якостей у розумово відсталих дітей з використанням валідних психофізіологічних методик оцінки психомоторних реакцій.

Для оцінки здатності людини визначати просторові й тимчасові співвідношення між об'єктами використовується психофізіологічна методика тест "Реакція на руховий об'єкт". Реакція на рухомий об'єкт, являє собою рухову відповідь на співпадіння рухомого й нерухомого об'єктів таким чином, щоб зафіксувати момент цього співпадіння. Це дозволяє визначити здатність індивіда до тимчасової й просторової екстраполяції подій на підставі поточної інформації.

Дитині на екрані монітора комп'ютера по черзі пред'являють 4 види рухомих об'єктів, за умови виконання кожного завдання дитина натискає будь-яку кнопку клавіатури, що дозволяє автоматично фіксувати час 20 спроб. Результати часу реакції показуються на екрані й зберігаються автоматично. За допомогою комп'ютерної програми використовуючи результати, узяті по модулю, 20 спроб розраховують як середнє арифметичне рівень сенсомоторного збудження і сенсомоторну точність, які дозволяють оцінити індивідуальні психомоторні якості розумово відсталої дитини за об'єктивними психофізіологічними параметрами.

На протязі 2009-2012 навчального році було проведено експериментальне дослідження за метричною шкалою М.І. Озерецького для визначення психомоторних якостей у розумово відсталих молодших школярів і у здорових однолітків. В експерименті брали участь 60 розумово відсталих учнів 1х – 3х класів спеціальних загальноосвітніх шкіл № 1, та № 2 м. Херсона та комунального закладу "Цюрупинський дитячий будинок Херсонської обласної ради" віком від 7 до 12 років, а також контрольна група – 60 учнів 1х - 3х класів ЗОШ № 1 м. Цюрупинськ.

В середньому успішність виконання завдань контрольної групи молодших школярів 1х - 3х класів склала - 87,8%. Успішність виконання завдань експериментальної групи молодших школярів 1х - 3х класів на відміну від контрольної групи не була достатньо високого рівня та в середньому склала - 58,44 %.

Здійснено порівняльний аналіз психомоторних якостей у розумово відсталих учнів і у дітей контрольної групи без вад інтелекту, його результати представлені на рис.1.

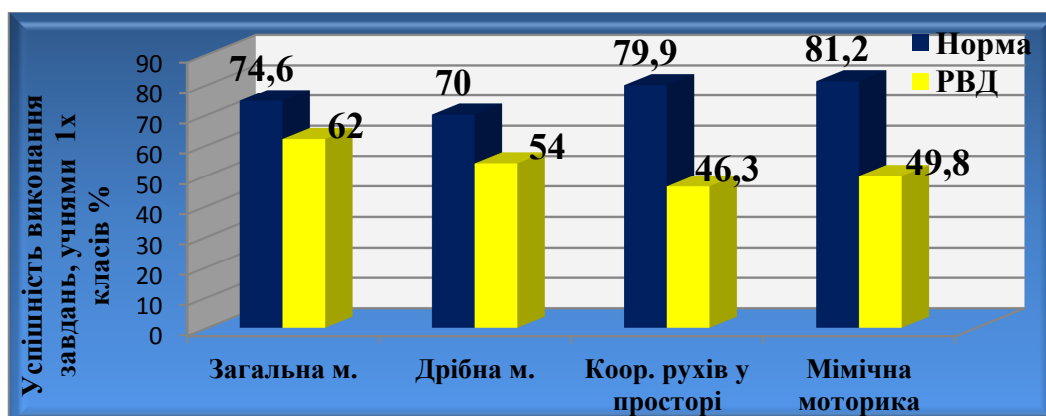

Рис. 1. Порівняння психомоторного розвитку молодших школярів 1-х класів.

Середня успішність виконання завдань учнів контрольної групи 1-го класу склала - 76,45%, в тому числі, завдань на розвиток загальної моторики – 74,6%, дрібної моторики – 70%, на координацію рухів у просторі – 79,9%, на мімічну моторику – 81,2%. Порівняльний аналіз результатів експериментальної та контрольної групи молодших школярів виявив значні відмінності в бік зниження успішності виконання тестових завдань експериментальної групи за всіма напрямками дослідження моторних здібностей та моторного віку. Так середня успішність виконання завдань учнів 1-го класу експериментальної групи склала - 53%, в тому числі, завдань на розвиток загальної моторики – 62%, дрібної моторики – 54%, на координацію рухів у просторі – 46,3%, на мімічну моторику – 49,8%. Порівняння середніх показників двох груп (рис.1) показало

зниження успішності виконання тесту в цілому у розумово відсталих учнів - 53%, контроль – 76,4%. Відставання за окремими різновидами моторики в даному випадку виявилось достатньо рівномірним.

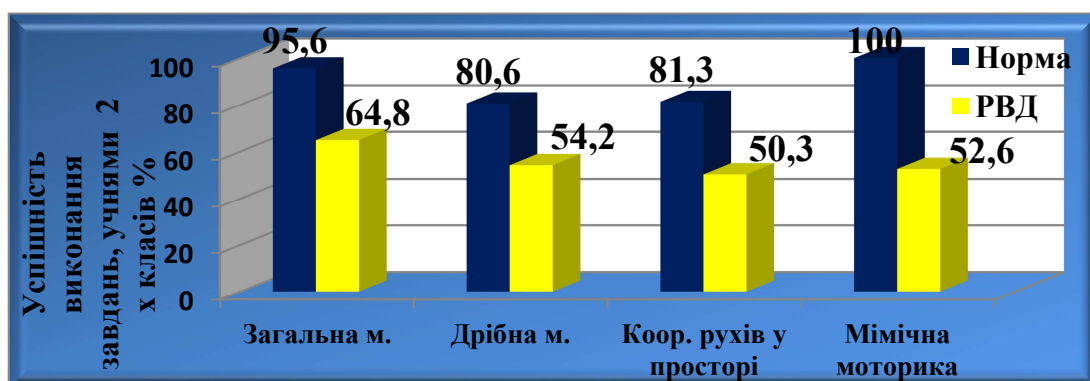

Рис. 2. Порівняння психомоторного розвитку контрольної групи учнів 2-х класів.

Середня успішність виконання завдань учнів 2-го класу склала – 88,37%, за напрямками дослідження завдань на розвиток загальної моторики – 95,6%, дрібної моторики – 80,6%, на координацію рухів у просторі – 81,3%, мімічна моторика – 100%. Успішність виконання завдань експериментальної групи учнів була значно нижчою та відповідно склала – 55,4%, за напрямками дослідження завдань на розвиток загальної моторики – 64,8%, дрібної моторики – 54,2%, на координацію рухів у просторі – 50,3%, мімічна моторика – 52,6%.

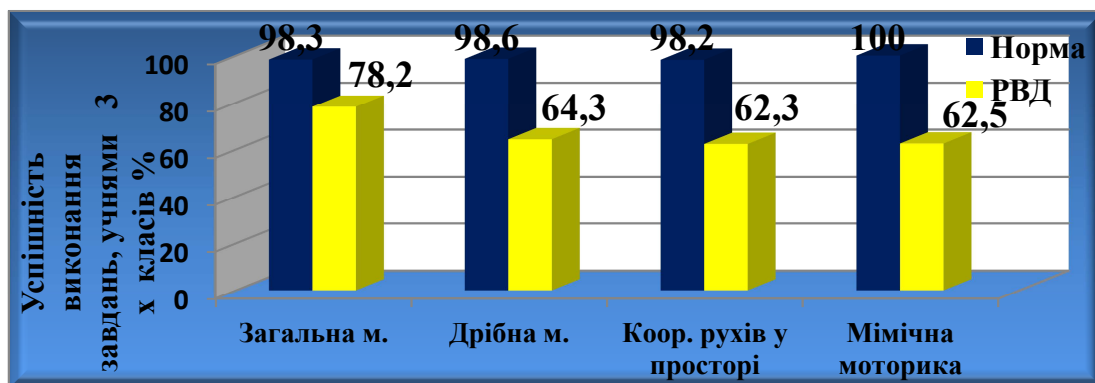

Рис. 3 Порівняння стану розвитку психомоторики за успішністю виконання тестових завдань учнів 3-х класів.

Успішність виконання завдань учнів 3-го класу контрольної групи - 98,7% в той час як середній показник успішності виконання завдань учнів 3х класів експериментальної групи склав лише - 66,8 %.

Показники середнього значення виконання завдань молодших школярів (контрольної групи) за напрямками розвиток загальної

моторики – 98, 3%, дрібної моторики – 98, 6 %, на координацію рухів у просторі – 98, 2%, на мімічну моторику – 100 %.

Успішність виконання завдань молодших школярів (експериментальної групи) за напрямками розвиток загальної моторики – 78,2%, дрібної моторики – 64,3%, на координацію рухів у просторі – 62,3%, на мімічну моторику – 62,5%.

Порівняння результатів окремих дітей в експериментальній групі учнів молодших класів виявило значні відмінності за станом сформованості психомоторики – від цілком успішного виконання завдань (Гана, діагноз F-70; -3 клас, Максим, діагноз F-70; - 3 клас, Настя діагноз F-70; - 3 клас), до дуже великих утруднень – (Альберт, діагноз F-71; моторна афазія – 1 клас, Єлізавета, діагноз F- 71: - 2 клас, Сергій, діагноз F-70: моторна афазія- 2 клас). В інших розумово відсталих молодших школярів достатня успішність виконання одних завдань сполучається з утрудненнями в інших.

Слід зазначити, що методика підрахунку моторного віку для розумово відсталих дітей повинна бути модифікована, оскільки вона в нашому випадку дала явно завищені результати.

Також слід звернути увагу на те, що координація рухів має дуже важливе значення для оцінки рухових здібностей. Лінія розвитку цієї якості йде двома шляхами з одного боку, у сферу можливостей дитини вводиться нові види рухів, які були відсутні, з іншого боку, ускладнюються та вдосконалюються такі види рухів, які входили у рухову практику дитини раніше, але в більш простих формах.

На протязі 2009-2012 навчального році нами було проведено експериментальне дослідження за способом індивідуалізованої оцінки психомоторних якостей розумово відсталих дітей на підставі об'єктивних психофізіологічних параметрів з використанням тесту "Руховий об'єкт" у розумово відсталих молодших школярів і у здорових однолітків. В експерименті брали участь 60 розумово відсталих учнів 1х – 3х класів спеціальних загальноосвітніх шкіл № 1, та № 2 м. Херсона та комунального закладу "Цюрупинський дитячий будинок Херсонської обласної ради" віком від 7 до 12 років, а також контрольна група – 60 учнів 1х - 3х класів ЗОШ № 1 м. Цюрупинськ. Оцінка психомоторних якостей здійснюється на підставі визначення психофізіологічних параметрів RDO1-RDO8 за тестом "Реакція на рухомий об'єкт":

RDO 1 - коло: рівень сенсомоторного збудження, мс, N:- 10...10;

RDO 2 – коло: сенсомоторна точність, мс, N: 26-38 ;

RDO 3 – смуга:рівень сенсомоторного збудження, мс, N::- 10...10

RDO 4 – смуга:сенсомоторна точність, мс, N:26-38;

RDO 5 – секторр 1: рівень сенсомоторного збудження, мс, N::- 10...10

RDO 6 – сектор 1: сенсомоторна точність, мс, N:26-38;

RDO 7 – сектор 2: рівень сенсомоторного збудження, мс, N:: - 10...10

RDO 8 – сектор 2: сенсомоторна точність, мс, N:26-38;

В основу корисної моделі поставлена задача розробки способу індивідуалізованої оцінки психомоторних якостей розумово відсталих дітей на підставі об'єктивних психофізіологічних параметрів, шляхом визначення здатності дитини визначати просторові й тимчасові співвідношення між об'єктами, за рахунок чого отримують об'єктивні сенсомоторні параметри, які надають можливість оцінити індивідуальні психомоторні якості дитини.

Поставлене завдання вирішується тим, що за способом індивідуалізованої оцінки психомоторних якостей розумово відсталих дітей на підставі об'єктивних психофізіологічних параметрів, стосовно корисної моделі дитині на моніторі комп'ютера по черзі пред'являють рухомі об'єкти чотирьох видів: 1) біле коло, що рухається по колу на темному фоні; 2) смугу червоного кольору на темному фоні, яка рухається по екрану монітора, подовжуючись, праворуч і ліворуч; 3) сектор, кут якого збільшується до верхньої та до нижньої границь; 4) сектор, кут якого збільшується від 0 до 360 градусів; фіксують час виконання завдання, і за результатами 20-ти спроб, узятих по модулю, розраховують (як середнє арифметичне) рівень сенсомоторного збудження і сенсомоторну точність і порівнюючи з їх нормативними параметрами роблять висновок про індивідуальні психомоторні якості дитини.

Причино-наслідкові зв'язки:

використання для оцінки індивідуальних психомоторних якостей розумово відсталої дитини тесту "Реакція на рухомий об'єкт" - за рахунок цього отримують психофізіологічні параметри, розраховують рівень сенсомоторного збудження і сенсомоторну точність, що дозволяє об'єктивно оцінити індивідуальні психомоторні якості дитини.

В нашому дослідженні за запропонованим способом здійснена індивідуальна оцінка психомоторних якостей у розумово відсталих учнів 1-х -3-х класів допоміжної школи. Контрольну групу склали молодші школярі контрольної групи без вад інтелекту.

Отримані результати наведені у таблицях 1 и 2.

Таблиця 1

Показники рівня сенсомоторного збудження і сенсомоторної точності у хлопчиків молодшого шкільного віку

Показники	Хлопчики з розумовою відсталістю (РВ)	Хлопчики контрольної групи
мс N:-10...10 RDO1	43,57 ± 25,13	30,85 ± 1,17

мс N:← 26 - 38 RDO2	218,39 ± 39,41	7,56 ± 1,33
мс N:-10...10 RDO3	98,94 ± 36,29	29,41 ± 1,11
мс N :← 26 - 38 RDO4	211,58 ± 43,82	-0,42 ± 1,63
мс N:-10...10 RDO5	16,98 ± 14,27	31,48 ± 1,16
мс N:← 26 - 38 RDO6	140,53 ± 18,12	2,27 ± 2,52
мс N:-10...10 RDO7	-19,19 ± 16,23	33,70 ± 1,22
мс N:← 26 - 38 RDO8	143,99 ± 20,76	-1,16 ± 1,47

Як свідчать отримані дані, що наведені в таблицях 1 і 2, вказують що результати індивідуальні психомоторні якості розумово відсталих дітей значно відрізняються від психомоторних якостей здорових школярів за такими об'єктивними психофізіологічними параметрами як рівень сенсомоторного збудження і сенсомоторна точність.

Таблиця 2

Показники рівня сенсомоторного збудження і сенсомоторної точності у дівчаток молодшого шкільного віку

Показники	Дівчатка розумовою відсталістю (РВ)	Дівчатка контрольної групи
мс N:-10...10 RDO1	19,29 ± 25,99	7,49 ± 1,35
мс N:← 26 - 38 RDO2	270,92 ± 28,88	30,75 ± 1,19
мс N:-10...10 RDO3	95,92 ± 43,05	-0,69 ± 1,68
мс N :← 26 - 38 RDO4	248,09 ± 42,26	29,97 ± 1,13
мс N:-10...10 RDO5	52,92 ± 17,01	1,72 ± 2,48
мс N:← 26 - 38 RDO6	153,70 ± 18,98	31,48 ± 1,16
мс N:-10...10 RDO7	-2,67 ± 12,70	-0,56 ± 1,54
мс N:← 26 - 38 RDO8	130,46 ± 18,75	33,50 ± 1,35

Спосіб індивідуалізованої оцінки психомоторних якостей розумово відсталих дітей на підставі об'єктивних психофізіологічних параметрів, за яким дитині на моніторі компютера по черзі пред'являють рухомі об'єкти чотирьох видів: 1) біле коло, що рухається по колу на темному фоні; 2) смугу червоного кольору на темному фоні, яка рухається по екрану монітора, подовжуючись, праворуч і ліворуч; 3) сектор, кут якого збільшується до верхньої та до нижньої границь; 4) сектор, кут якого збільшується від 0 до 360 градусів; фіксують час виконання завдання і за результатами 20-ти спроб, узятих по модулю, за спеціально розробленою програмою розраховують рівень сенсомоторного збудження і сенсомоторну точність, порівнюють ці показники з їх нормативними параметрами і оцінюють індивідуальні психомоторні якості дитини.

Висновки.

1. На підставі порівняльного аналізу стану психомоторних функцій у розумово відсталих школярів і їх здорових однолітків, слід дійти висновку про недосконалість психомоторних якостей у дітей з обмеженими пізнавальними можливостями що підтверджується низькою успішністю виконання ними психомоторних тестів. Знижена психічна активність, порушення концентрації уваги, надмірна втомлюваність, подразливість під час виконання завдань, значні труднощі під час сприймання інструкції спричиняють утруднення формування психомоторних дій у дітей з інтелектуальними вадами.

Дослідження рівня психомоторного розвитку за метричною шкалою М.І.Озерецького показали, що в середньому успішність виконання. В середньому успішність виконання завдань контрольної групи молодших школярів 1х - 3х класів склала - 87,8%. Успішність виконання завдань експериментальної групи молодших школярів 1х - 3х класів на відміну від контрольної групи не була достатньо високого рівня та в середньому склала - 58, 44 % що вказує на значні психомоторні недоліки. Виявлені значні відмінності між розумово відсталими дітьми виявило за станом сформованості психомоторики – від цілком успішного виконання завдань до дуже великих утруднень.

2. Впроваджене нами експериментальне дослідження за способом індивідуалізованої оцінки психомоторних якостей на підставі об'єктивних психофізіологічних параметрів з використанням тесту "Руховий об'єкт" у розумово відсталих молодших школярів і у здорових однолітків. Дозволило за стислий часовий термін з високою точністю та інформативністю виявити оцінки індивідуальних психомоторних якостей у розумово відсталих дітей за рахунок отриманих психофізіологічних параметрів, та розраховувати рівень

сенсомоторного збудження і сенсомоторну точність, що дозволяє об'єктивно оцінити індивідуальні психомоторні якості дитини.

Список використаних джерел

1. Вайзман Н. П. Психічний розвиток відсталих дітей/ Н. П. Вайзман - 1976. – С - 128.
2. Никадров В.В. Психомоторика. Учеб.пособие. / В.В. Никадров–СПб.:Речь, 2004. – 104 с.
3. Дегтяренко Т.В. Психофізіологія раннього онтогенезу/ Т. В. Дегтяренко В. Г. Ковиліна - К.: "Рада", 2011. - 662 с.
4. Колесников Л.Л. Движение, ты прекрасно! / Л.Л. Колесников, Б.А. Никитюк, Л.Е. Этинген - М., 1993. – С – 45.
5. Лубовський. В. Г. Психологія розвитку / В. Г. Лубовський – Спб: Питер, 2000. - С. 992.
6. Роговик Л.С. Психомоторика: практикум / Л.С. Роговик. - К.: Главник, 2006. – 37 с.

The Article is an attempt to expose actuality of psychomotorycs development for retard children. In the article attention on the necessity of motoriki is accented in everyday life, importance of early diagnostics with the purpose of warning of different types of pathology. Necessity of the use as classic methods, and also development of new modern computer programmatic complexes.

Keywords: mentally backward junior schoolboys, general and shallow motorika, sensomotor reactions.

Отримано 24.2.2012

УДК 376-056.36:316.614.5

*І.В. Дмитрієва
Н.А. Гіренко*

ФОРМУВАННЯ В УЧНІВ СПЕЦІАЛЬНОЇ ШКОЛИ ДУХОВНИХ ЦІННОСТЕЙ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ТА ЧИТАННЯ

Стаття присвячена проблемі формування в розумово відсталих учнів духовних цінностей на уроках української мови та читання. У роботі визначено окремі шляхи удосконалення гуманістичних переконань школярів.